

OBERTURA DEL CURS 2017-2018

UNIVERSITAT DE LLEIDA

I

Me es especialmente grato empezar mis primeras palabras felicitando al profesor Javier de Lucas por su excelente disertación en esta apertura del curso académico 2017-2018. Nos sentimos muy agradecidos por su participación, y quisiera expresarle nuestro reconocimiento por su constante tarea de transmitir a la opinión pública una visión reflexiva, crítica y valiente de una problemática que debería conmocionar a todo ser humano, una problemática que afecta la suerte de los millones de refugiados que se encuentran obligatoriamente desplazados de sus lugares de origen por la fuerza de las armas o del hambre.

Com vostès poden imaginar, l'elecció del tema no ha estat atzarosa. De la mateixa manera que crec fermament que la universitat no ha de substituir els parlaments en la seva funció bàsica d'abordar els reptes i els problemes del país des de les diferents opcions ideològiques, penso també amb la mateixa fermesa que la universitat ha d'estar compromesa amb la Declaració universal dels drets humans que va aprovar l'Assemblea General de l'ONU el 10 de desembre de 1948, i també, en el cas que avui ens ocupa, amb l'Estatut dels refugiats aprovat en una convenció mundial celebrada a Ginebra el 28 de juliol de 1951.

En aquest sentit, vull que vostès sàpiguen que aquest rectorat no deixarà de preocupar-se pels drets humans i que ha tingut sempre molt present que la nostra institució ha de ser solidària i proactiva amb la situació insostenible que viuen milers de refugiats. Per això, des del primer moment vam voler que hi hagués una comissionada de la Universitat perquè centralitzés, coordinés i vinculés totes les nostres accions amb les d'altres institucions lleidatanes, catalanes i espanyoles. Una figura representada amb enorme passió, gran dedicació i provada eficàcia per la professora Núria Camps, i que compta amb la inestimable col·laboració del nostre servei de Cooperació i Desenvolupament. I per això també, en el marc de la CRUE, de la qual —com alguns de vostès saben— actualment soc vicepresident, s'ha creat una comissió que tracta d'harmonitzar totes les accions que les universitats espanyoles desitgin dur a terme en atenció als refugiats.

II

En els últims anys, alguns de vostès em deuen haver sentit reclamar en diverses ocasions que Catalunya necessitava un gran pacte sobre l'educació superior. I encara que en el seu moment el Parlament va aprovar per unanimitat que així fos, a mesura que passava el temps jo sentia l'obligació de seguir reclamant-lo, encara que cada vegada amb major convenciment que es tractava d'una prèdica estèril en el desert. No obstant això, haig de reconèixer que estava equivocat. L'actual secretari d'Universitats i Recerca, Arcadi Navarro, em va fer adonar del meu error quan, fa uns mesos, em va comentar que volia impulsar un pacte nacional per a la universitat. Haig de confessar avui el meu escepticisme inicial davant la notícia, i reconèixer que de nou estava equivocat, perquè les paraules del secretari es van fer realitat el 19 de juny passat, quan es va presentar públicament la iniciativa del pacte.

Com vaig fer en l'última sessió del Consell Interuniversitari de Catalunya, haig de felicitar l'actual equip de la Secretaria per impulsar una iniciativa que considero vital per al sistema universitari català. Però, sota el mandat del realisme polític, aviso que no serà una tasca fàcil.

El primer que caldrà és que tots aquells qui participarem en les propostes sobre el futur del model universitari de Catalunya tinguem la sincera voluntat política que la missió culmini amb èxit. Hi ha algunes veus que parlen que, en el context polític en el qual estem, es tracta, sobretot, d'una maniobra política de distracció.

No hi estic d'acord. L'actual Secretaria ha demostrat que no obeeix al tacticisme polític i no crec que un tema d'aquesta envergadura i transcendència s'engegui amb finalitats polítiques a curt termini. No crec que es mobilitzi les comunitats universitàries, els consells socials, els parlamentaris de tots els partits, els empresaris, els sindicats, exrectors i organitzacions socials, sense l'objectiu últim de construir un consens per elaborar unes disposicions que donin estabilitat al futur del nostre sistema universitari.

En qualsevol cas, vull manifestar públicament que aquest rectorat treballarà intensament perquè el pacte pugui arribar a bon port. Aquest compromís forma part del meu sentit de la lleialtat institucional i del convenciment que ens trobem davant d'una oportunitat històrica, que s'obre en l'horitzó polític, la qual no podem defraudar.

Ara bé, perquè el pacte pugui arribar a bon terme, serà imprescindible que les comunitats universitàries hi participin i que els seus màxims dirigents rectorals es converteixin en els líders del debat i de la redacció de l'acord final. Crec fermament que els rectors i la rectora de les universitats catalanes ens hauríem de prendre el pacte com el primer deure del nostre curs acadèmic. I penso igualment que hauríem de conjurar-nos perquè una iniciativa tan necessària i de tanta transcendència per a la nostra vida acadèmica no quedés paralyzada pels futurs avatars de la política a Catalunya. Això sí, com he expressat en altres fòrums, la veu dels rectors i la rectora no pot ser una veu més en un cor de veus autoritzat, sinó que, en aquesta orquestra simfònica que ha de configurar el pacte, hi hauran de tenir un protagonisme especial, ja que són els qui representen completament les comunitats universitàries .

No obstant això, per realitzar amb èxit aquesta tasca, que és vital, necessitem rigor, valentia i consens: rigor analític, basat en la cultura científica pròpia de la universitat, per evitar, d'aquesta manera, la demagògia i l'oportunisme; valentia política, per salvar les pressions corporatives i els interessos partidistes, i el màxim consens possible, que, no obstant això, no pot convertir-se en una arma que impedeixi, al final, el sorgiment d'una llei acordada. El consens és un mètode que té els seus límits, atès que és susceptible de ser utilitzat també per paralyzar la voluntat d'una àmplia majoria o bé per justificar la falta d'acció política dels governants. Amb la brevetat que requereix el moment, permetin-me que avanci algunes idees i temes que, al meu entendre, haurien d'estar presents en la gran empresa a la qual se'ns ha convocat.

La primera idea bàsica és que hauríem de partir d'un fet cabdal que té influència en la política general del país: Catalunya disposa d'un sistema universitari comú i no d'una mera suma d'universitats públiques i privades. La idea de sistema compartit des de la pluralitat, entesa com una enorme virtut que atresora la realitat universitària catalana, hauria de presidir la filosofia central del pacte. No es tracta tant d'aconseguir un acord per a les universitats com d'aconseguir-lo per a la universitat catalana. No es tracta de mirar només allò que beneficia la meua universitat —encara que és evident que això també ha de fer-se—, sinó el que guanya el país gràcies a una universitat millor. Per això hem de tractar de realitzar un acord estructural i no conjuntural, de conjunt i no de parts. Hem de mirar en perspectiva per saber molt bé com traçar el nostre model universitari perquè tingui estabilitat i sostenibilitat, dues qualitats que són imprescindibles per al progrés acadèmic. I, sobretot, el pacte no ha de ser vist com la mera suma d'una sèrie de problemàtiques sobre les quals és possible arribar a un acord, sinó com un tot holístic que es refereix a un sistema en el qual les

qüestions estan íntimament vinculades entre si. És necessari que siguem plenament conscients que les polítiques sectorials universitàries han de dialogar entre elles per oferir una estratègia global de conjunt i de futur que permeti el progrés de la universitat catalana.

No obstant això, ser un sistema comú no ha d'estar renyit amb l'autonomia universitària. Les nostres universitats són madures, han provat exhaustivament el seu sentit de la responsabilitat, estan gestionant amb eficàcia aquesta etapa econòmica llarga i difícil, amb les seves conegudes retallades pressupostàries, des de 2011. Crec que és hora que juguem amb valentia la carta de l'autonomia universitària, un dret constitucionalment reconegut que, en moltes ocasions, resulta un precepte tan proclamat com inexistent. El pacte ha de preveure el joc dialèctic de les imbricacions entre les normes comunes del sistema i l'autonomia de la universitat i de cada universitat. Les normes comunes han de dotar totes les universitats de les mateixes possibilitats de desenvolupament. Aquí el principi d'igualtat d'oportunitats no ha de ser vulnerat. L'autonomia, per la seva banda, ha de permetre que cada universitat decideixi el que vol ser, la identitat que desitja tenir, les inversions que demana realitzar i les seves pròpies polítiques de personal, de docència, de recerca, de transferència o de responsabilitat corporativa; en suma, un sistema comú amb respecte per la pluralitat basada en l'autonomia. Aquest objectiu final ha d'aconseguir-se mitjançant la combinació de polítiques de conjunt que evitin el desequilibri territorial del sistema universitari, al costat de l'autonomia necessària perquè cada universitat tingui la seva pròpia responsabilitat en la definició del seu futur.

No crec que el pacte tingui la missió de ser un llibre blanc de la universitat catalana, encara que confesso que ens hauria anat molt bé tenir-lo prèviament, perquè hauria ofert un panorama analític de conjunt sobre la situació del sistema. Però, amb tot, disposem ja d'alguns estudis de gran qualitat que ens indiquen les principals virtuts i defectes del nostre model universitari actual. Així doncs, resulta evident que el pacte no pot ocupar-se detalladament de tots els aspectes de la vida universitària, però sí que ha d'ocupar-se de tots aquells en què hi ha un ampli consens, que resulten els més decisius.

El model docent ha de ser cada vegada més adaptatiu i preveure la pluralitat de maneres d'ensenyar que exigeix una formació integral i continuada, així com la consecució d'ocupació de qualitat per als nostres diplomats. Docència i ocupabilitat han de veure's les cares amb més intensitat. La universitat és un lloc privilegiat per a la formació de l'estudiant com a ciutadà lliure i crític, però

també per a la seva preparació per a la vida professional. Per la seva banda, la recerca ha de continuar dirigida a la creació de coneixement bàsic, però preveient en major mesura la transferència de coneixement al teixit productiu, i tenint com a preceptes essencials els assenyalats en l'Estratègia Europea 2020, que proclama la necessitat d'establir un model econòmic intel·ligent, integrat, sostenible i amb capacitat de generar oportunitats d'ocupació i cohesió social. Una de les discussions importants hauria de ser la definició del paper investigador de les universitats en relació amb els centres del sistema CERCA.

La política de personal hem de revisar-la a partir d'eliminar plenament la taxa de reposició i oferir una veritable carrera professional al PDI i al PAS, amb l'objectiu central d'assegurar un relleu generacional adequat, que resulta sens dubte un dels problemes més urgents de les universitats públiques catalanes. Però no és menys peremptori abordar una altra problemàtica: el mal ús que fa el sistema universitari de la figura del professor associat, una figura creada per enriquir la formació universitària amb professionals de reconeguda competència i que s'ha anat convertint també en un professorat ordinari de baix cost, per poder complir amb les necessitats docents en un context de pressupostos a la baixa. Per aquesta raó crec que és un sentiment unànim dels rectorats que una part dels associats han de convertir-se en places de professorat permanent, i per a això ha d'haver-hi la voluntat política per part dels governs d'augmentar els recursos de manera urgent, si desitgem mantenir i augmentar l'excel·lència de les nostres universitats.

Quant a l'estudiantat, com a premissa primera el pacte hauria d'abordar el tipus de formació universitària que hem d'oferir-los en relació amb la classe de ciutadania que es desitja configurar. Uns ciutadans lliures i crítics, i amb capacitat d'adaptabilitat social i laboral, requereixen un tipus d'ensenyament universitari que combini la seva preparació per ser bons ciutadans amb una formació professional concreta adequada. La proposta política que cap estudiant amb capacitat intel·lectual pugui quedar-se fora de la universitat catalana per qüestions econòmiques ha de ser una realitat en el pacte. En aquest sentit, em sembla evident que hem de revisar al mateix temps el preu de les matrícules i el sistema de beques i ajudes a l'estudi, posant-los en relació amb la pregunta de quins sectors socials han de contribuir amb més esforços al sosteniment del sistema universitari, per aconseguir, d'aquesta manera, una major equitat social. Però no hauríem d'oblidar tampoc en el pacte l'important assumpte de la participació estudiantil, que ha de ser potenciada per la via de la democràcia representativa, que possibilita dosis d'eficàcia superiors en la defensa dels interessos estudiantils i major rendició de comptes i de responsabilitats.

Són diversos els assumptes d'importància que no puc esmentar en aquest breu discurs i que el pacte haurà d'abordar, entre els quals no són menys importants la internacionalització del sistema universitari català, les polítiques davant dels rànquings, les qüestions relacionades amb la igualtat efectiva de gènere, els temes vinculats amb les activitats culturals i esportives que han de formar part de la vida universitària o la millora de la imatge social de les nostres universitats.

Ara bé, hi ha dos temes que estan en la ment de tots i que hem d'abordar necessàriament com dues qüestions principals del pacte. El primer és el finançament de les universitats públiques. En aquest sentit, tinc la clara impressió que tot està estudiat, tot està quantificat, tot està dit. Sabem sobradament el que tenen altres sistemes universitaris europeus i el que ens falta, que és molt, per assolir els seus pressupostos. Estem senzillament davant d'una decisió política que correspon al govern i als parlamentaris. Ells han de dir quin paper volen que la universitat tingui en el futur de Catalunya. I els demano que ho decideixin sense fer del tema acadèmic una disputa política partidista i retòrica. No ignoro que els recursos són finits, i precisament per això han de prendre una decisió política de quants diners mereixen les universitats públiques catalanes per ser una part positiva del futur de tots els catalans. Sé que no tot se soluciona amb diners, però encara és més cert que sense els diners suficients és impossible assumir amb garanties d'èxit totes les exigències i responsabilitats que la societat catalana posa a l'esquena de les nostres universitats.

I el segon tema és la qüestió de la mal anomenada governança. Crec que en aquest delicat assumpte hauríem de sortir de les nostres respectives posicions, aparentment inamovibles, i buscar un denominador comú que ens permeti avançar cap a una gestió més bona de la universitat. Percebo, en aquesta qüestió, massa apriorismes i massa tòpics, i també massa pors injustificades. Es tracta, en essència, de conjuminar dos objectius complementaris: una major eficàcia en la gestió general de les nostres institucions per poder servir millor a les missions encomanades per la societat, i que les comunitats universitàries siguin participants actives en el govern global de l'acadèmia. Hem de millorar la nostra gestió, i els universitaris han de continuar participant-hi directament. No veig on rau la contradicció insalvable, si hi estem disposats a partir d'aquests dos preceptes bàsics. No obstant això, si fos el cas que la nau del pacte encallés en aquest assumpte, hem de deixar-ho per a un altre moment i no hipotecar la resta de les qüestions vitals a solucionar.

Per finalitzar les meves modestes reflexions respecte a la qüestió estratègica del pacte nacional per a la universitat, voldria fer un últim comentari: per arribar a aconseguir que sigui una realitat en benefici de tots, cal tenir ben present que caldrà que les comunitats universitàries siguin capaces de metabolitzar adequadament les propostes del pacte. El realisme polític dicta que hauríem d'aconseguir que la majoria d'aquestes comunitats n'acceptin el contingut. No es podrà aconseguir mai la unanimitat, però sí que hem d'aspirar a tenir la majoria. Encara que també serà igualment necessari, no obstant això, que aquestes comunitats universitàries no practiquin el proteccionisme i estiguin obertes al canvi, a la innovació i a la reforma. No estem davant d'una època de canvis, sinó davant d'un canvi d'època. Els canvis de tot ordre que s'estan produint són tan ràpids, tan intensos i de tanta transcendència social que la universitat catalana no es pot permetre el luxe d'ignorar-los al moment d'acordar les formes i maneres d'organitzar-se, principalment si tenim en compte que, en gran manera, la mateixa universitat és i ha de ser la protagonista primera d'aquests canvis. El conformisme és un enemic letal per al nostre futur universitari; un futur que hem de crear per servir als veritables propietaris de la universitat pública, que no són altres que els ciutadans.

Si som capaços d'efectuar un bon pacte, si fem les coses bé, és molt possible que continuem donant la raó als nostres conciutadans quan consideren que la nostra universitat és la institució més ben valorada entre totes les institucions catalanes. Fins i tot és possible que continuem millorant per ser un sistema compacte i de qualitat, un sistema que està considerat actualment com el tercer d'Europa, amb una major proporció d'estudiants matriculats en universitats ben situades en els rànquings internacionals.

III

Com és preceptiu, no podria acabar les meves paraules sense fer referència als deures del Rectorat i de la nostra universitat per al present curs acadèmic. Seré breu. En primer lloc, a més de donar la benvinguda als estudiants que s'incorporen a la nostra universitat i desitjar-los tots els èxits, crec que aquest serà un any especialment important per aprofundir en les relacions del Rectorat amb l'actual representació estudiantil. Crec que en els últims temps aquesta relació ha mostrat els excel·lents fruits que poden obtenir-se en benefici de l'estudiantat i de tota la Universitat.

Sempre he dit que els representants estudiantils de la nostra universitat han de defensar les seves legítimes peticions tenint també en compte els interessos generals de la Universitat de Lleida. Primer, perquè aquests últims són també els seus. Segon, perquè tota l'acció de govern universitari va encaminada, en última instància, al nostre estudiantat. I tercer, perquè són els nostres graduats acadèmics els qui primer surten beneficiats del prestigi social i acadèmic que aconseguixi la nostra institució. En qualsevol cas, continuarem enfortint totes les polítiques d'ajuda a l'estudi, que tenen com a objectiu últim que cap estudiant quedi relegat de la universitat per qüestions econòmiques; per això sol·licitem la dràstica reducció de les matrícules universitàries, a fi de procurar que les classes menys afavorides no hagin de suportar el finançament universitari.

Crec que aquest ha de ser un curs acadèmic important per poder anar plasmant les polítiques de personal que s'han anat forjant en els últims temps. Respecte al PAS, vull agrair als seus representants la predisposició a aconseguir un acord sobre l'RLT. Sabem que no s'han pogut satisfer totes les peticions laborals legítimes, en gran part perquè els temps econòmics no ho permeten i la legalitat vigent tampoc. Però crec que s'ha arribat a un equilibri just entre les necessitats funcionals de la casa i les del personal. El Rectorat ha entès sempre que ambdues havien de ser contemplades conjuntament per anar assegurant un futur universitari de qualitat i a l'altura dels temps. Si és el cas que la situació econòmica ho permet i els governs no ho impedeixen legalment, no hem de descartar que es puguin emprendre noves accions puntuals. En qualsevol cas, des d'ara fins a la finalització del mandat de l'actual rectorat, serà el temps de posar en pràctica els acords aconseguits amb la major rapidesa possible, a fi que la nova direcció de la Universitat els trobi ultimats.

Respecte a les polítiques del PDI, si no passa res en contra des del punt de vista legal o pressupostari, la voluntat de l'equip de govern és que el present curs es pugui estabilitzar tot el professorat interí i promocionar la resta de professors acreditats, amb l'objectiu que, a partir de 2019, les estabilitzacions i les promocions es realitzin de manera regular, sense la creació de borses de professorat acreditat o interí, tal com succeïa abans de l'inici de la crisi de 2011. D'aquesta manera, esperem iniciar un període de recuperació de professorat i de relleu generacional, que és un dels temes més importants i urgents de la nostra universitat.

Tenim també alguns assumptes que hem de resseguir amb especial cura. En relació amb la docència, hem de vetllar per aquelles titulacions amb menys demanda a partir d'accions proactives,

seguir la senda dels dobles graus, continuar amb el creixement de la formació contínua i aprofundir en la nostra estratègia de la formació dual amb les empreses, reconeguda amb un premi Jaume Vicens Vives. Quant a la internacionalització, tractarem de culminar amb èxit les bones perspectives que tenim amb les diverses universitats xilenes. En qüestions de promoció de la nostra universitat, hem de redoblar els nostres esforços, ja que entenem aquest assumpte com a estratègic, i l'hem d'abordar conjuntament amb el Consell Social a partir del Pla de Promoció aprovat pel Consell de Govern. En els temes d'infraestructures, vetllarem pel Campus de Veterinària a Torrelameu, perquè les seves instal·lacions estiguin en funcionament al moment en què la vida acadèmica de la titulació ho requereixi, al mateix temps que anirem contemplant el ple desenvolupament del seu pla d'estudis i la dotació adequada del seu nou professorat. S'han iniciat ja tots els tràmits per a la construcció del Polivalent II, havent estat consultats tots els centres i serveis afectats directament. En aquest sentit, les converses amb la Secretaria d'Universitats són esperançadores perquè la Generalitat pugui contribuir a la construcció de l'edifici.

Igualment, tractarem de seguir fent realitat la idea que la nostra universitat ha d'atendre tot el territori de Ponent i de la Vall d'Aran, com ho demostren, entre altres accions, la gran expansió de les aules d'extensió universitària, la progressió de la Universitat d'Estiu o el conveni per a la formació contínua que signarem amb l'Ajuntament de Tàrraga, que esperem que no sigui l'últim. En aquest sentit, després de la presentació del Campus Universitari d'Igualada-UdL per part del president de la Generalitat, l'1 de setembre passat, els propers cursos han d'ocupar-se que el seu desenvolupament institucional i acadèmic sigui el que tots esperem, en benefici de la nostra universitat, del sistema universitari català i dels igualadins.

Finalment, crec que serà un any important en la trajectòria del Parc Científic; un any en el qual s'intentarà continuar el pla econòmic aprovat i negociar sobre el futur del deute adquirit amb la Secretaria d'Estat del Ministeri d'Hisenda, amb el MINECO i amb "la Caixa". Voldria fer públic el meu reconeixement i el de la Universitat de la trajectòria professional de Josep Clotet al capdavant de la gerència del Parc, una gestió esplèndida que ha permès que avui estiguem davant una història d'èxit, en bona part gràcies a la seva enorme dedicació i a la seva gran eficàcia. Moltes gràcies, Josep.

Totes aquestes tasques, tant la que es refereix al pacte com les pròpies de la nostra universitat, les continuarem fent en col·laboració estreta i fraternal amb el Consell Social. Soc dels convençuts que

la societat ha de participar en la nostra governança mitjançant persones representatives i capacitades que vulguin dedicar generosament el seu temps a la millora de la universitat. Aquest és el cas del nou president del Consell Social, el senyor Delfí Robinat, amb qui, com va esdevenir amb el seu antecessor, Ramon Roca, estem sumant esforços en plena concòrdia per a un major benefici d'aquesta empresa pública tan apassionant, tan transcendent i tan històrica que es diu Universitat de Lleida.

SENYORES I *SENYORS, COMPANYS I COMPANYYES UNIVERSITARIS, MOLTES GRÀCIES PER LA SEVA ATENCIÓ.

QUEDA INAUGURAT EL CURS ACADÈMIC 2017-2018 DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA.